

Звіт про аналіз фітосанітарного ризику, проведений стосовно шкідливого організму – *Anthonomus grandis*

Аналіз фітосанітарного ризику (далі – АФР) було проведено відповідно до «Положення щодо здійснення аналізу ризиків для розробки та/або перегляду фітосанітарних заходів», затвердженого Наказом Мінагрополітики України від 11.06.2012 № 339 (далі – Положення про АФР), міжнародних стандартів: EPPO Standard PP 5/3(5) «Рекомендації щодо аналізу ризику шкідливих організмів», IPPC Standards: МСФЗ № 2 «Структура аналізу фітосанітарного ризику», МСФЗ № 11 «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів», МСФЗ № 21 «Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів» по відношенню до шкідливого організму – *Anthonomus grandis*.

Під час проведення АФР враховувались:

- стаття 25 Закону України «Про карантин рослин»;
- статті 29, 30 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024 № 4147-IX;

- постанова Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2022 р. № 398 «Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур, заходів державного контролю у сферах ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів в умовах воєнного стану (далі – Постанова № 398);

- Виконавчий регламент Комісії (ЄС) № 2019/2072 від 28 листопада 2019 року про встановлення єдиних умов для імплементації Регламенту (ЄС) 2016/2031 Європейського Парламенту та Ради щодо захисних заходів проти шкідливих організмів рослин та скасування Регламенту Комісії (ЄС) № 690/2008 та про внесення змін до Імплементаційного регламенту Комісії (ЄС) 2018/2019 (далі – Регламент ЄС № 2019/2072);

- Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2016/2031 від 26 жовтня 2016 року про захисні заходи проти шкідливих організмів рослин, що вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 228/2013, (ЄС) № 652/2014 та (ЄС) № 1143/2014 Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиви Ради 69/464/ЄЕС, 74/647/ЄЕС, 93/85/ЄЕС, 98/57/ЄС, 2000/29/ЄС, 2006/91/ЄС та 2007/33/ЄС (далі – Регламент ЄС № 2016/2031);

- Звіт EFSA (European Food Safety Authority) про категоризацію шкідливого організму – *Anthonomus grandis* (Pest categorisation of *Anthonomus grandis*) (EFSA Journal 2017;15(12):5074).

Цей звіт представляє основні складові та узагальнені результати проведеного АФР для умов України за структурою відповідно до загальноприйнятих норм згідно з міжнародними стандартами: EPPO Standard PP 5/3(5), МСФЗ № 2, МСФЗ № 11.

Експерти:	Робоча група щодо реалізації державної політики у сфері карантину рослин, в частині проведення аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів відповідно до вимог законодавства у сфері карантину рослин, положень міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів та стандартів Європейської і Середземноморської організації захисту рослин, затверджена наказом Держпродспоживслужби від 04.12.2025 № 1210 «Про створення робочої групи» (далі – Робоча група).
Дата:	2026

Стадія 1: Підготовчий етап (ініціювання)

Причина для проведення АФР:	На виконання статті 25 Закону України «Про карантин рослин», з метою виконання міжнародних зобов'язань України й гармонізації національного законодавства з вимогами актів права Європейського Союзу (зокрема Регламенту ЄС № 2019/2072), з урахуванням положень статей 29, 30 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024
------------------------------------	--

	№ 4147-IX, міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів Міжнародної конвенції захисту рослин (МКЗР), та рекомендацій Європейської та Середземноморської організації захисту рослин (ЄОЗР), з метою оновлення Переліку регульованих шкідливих організмів, відповідно до змін, які відбулись у переліках А-1 та А-2 ЄОЗР, з урахуванням Додатку II (частини А, В) Регламенту ЄС № 2019/2072.
Шкідливий організм (ШО): Зона АФР:	<i>Anthonomus grandis</i> Boheman (далі – <i>A. grandis</i>). Україна (території країни, які на момент проведення цього АФР перебувають під контролем органів державної влади України - підконтрольна Україні територія).
Чи проводився АФР щодо ШО раніше (на національному чи міжнародному рівні)?	Так. Проведений EFSA (Pest categorisation of <i>Anthonomus grandis</i>).
Чи є попередній АФР повністю або лише частково прийнятним?	Частково прийнятний.

Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику, який становить потенційний карантинний організм

Розділ А Категоризація шкідливих організмів

Таксономічна позиція ШО:	Царство: Animalia Тип: Arthropoda Підтип: Hexapoda Клас: Insecta Ряд: Coleoptera Родина: Curculionidae Підродина: Curculioninae Рід: <i>Anthonomus</i> Вид: <i>Anthonomus grandis</i> Boheman*
Код ЄОЗР:	ANTHGR
Синоніми:	<i>Anthonomus thurberiae</i> (Pierce, 1913).
Загальноновживані назви:	boll weevil, cotton boll weevil, Mexican cotton boll weevil, thurberia weevil (English), anthonome du cotonnier, charançon américain de la capsule, charançon du cotonnier (French), mexikanischer Baumwollkapselkäfer (German), grillo de la capsula del algodonerero, picudo del algodonerero (Spanish), antonomo del cotone (Italian), pamuk goz kurdu (Turkish), довгоносик бавовниковий (Українська).
	* Примітки щодо таксономії. <i>Anthonomus grandis</i> (Coleoptera: Curculionidae) був описаний Бохеманом у

	1843 році (Boheman, 1843) і вважається дійсною назвою цього виду (ITIS, 2017). Цей вид традиційно поділяли на три підвиди на основі морфологічних та поведінкових характеристик дорослих особин (Burke et al., 1986). Найбільш економічно важливим є південно-східноамериканський бавовняний довгоносик, <i>Anthonomus grandis grandis</i>. Іншим підвидом є <i>Anthonomus grandis thurberiae</i>. Третя форма, мексиканський бавовняний довгоносик, має проміжні морфологічні ознаки (Burke et al., 1986, Roehrdanz, 2001). Однак усі форми морфологічно схожі, що ускладнює практичну ідентифікацію. Останні дослідження підтвердили, що популяції, виявлені в районах вирощування бавовни в Південній Америці, тісно пов'язані зі східною лінією (<i>Anthonomus grandis grandis</i>) (Raszieck et al., 2021). Цей АФР використовує наукову назву виду – <i>Anthonomus grandis</i> (Boheman, 1843) враховуючи аналогічну назву шкідника зазначену у Звімі EFSA про категоризацію шкідливого організму – <i>Anthonomus grandis</i> (2017) та у Глобальній базі даних ЄОЗР (EPPO Global Database) – <i>Anthonomus grandis</i> (ANTHGR).
Характеристики ШО:	Біологічні особливості. Після відродження з яєць <i>A. grandis</i> проходить такі стадії розвитку: три личинкові стадії, стадію лялечки, передімагінальну стадію (несформоване імаго) та, нарешті, стадію дорослої особини (повноцінне імаго). За сприятливих умов життєвий цикл <i>A. grandis</i> завершується за 17-21 день, і в крайній південній частині бавовняного поясу в США (наприклад, південний Техас) протягом року може розвинути до семи поколінь. Відродження з яєць спостерігається через 3-5 днів. Личинки живляться всередині квіткових бруньок або коробочок протягом 7-12 днів, а потім заляльковуються. Стадія лялечки триває 3-5 днів. У США імаго <i>A. grandis</i> зазвичай мігрують з бавовникових полів наприкінці сезону та зимують у лісовій підстилці або на різних рослинах-господарях родини Мальвових. Вони також можуть виживати в стадії личинки всередині бавовникових коробочках, де впадають в діапаузу, поки не з'явиться достатньо вологи (наприклад весняно-літні дощі –100-175 мм). У популяціях довгоносиків спостерігається високий рівень смертності в міжсезоння. Близько 95% дорослих особин, що зимують, гинуть. Крім того, спека, суха погода, природні вороги та птахи суттєво допомагають стримувати швидке розмноження (Rummel and Curry, 1986; EPPO, 1992; de Ribeiro et al., 2010). Без такого природного втручання потомство однієї пари бавовникових довгоносиків може становити кілька мільйонів за один сезон. Навесні, з підвищенням температури, імаго відновлюють свій розвиток і здатні розповсюджуватись на великі відстані, щоб заселяти поля бавовнику коли рослини перебувають переважно на стадіях формування та цвітіння (Neff and Vanderzant, 1963; Smith et al., 1965). У Техасі пік появи дорослих особин, що перезимували, припадає на середину травня. Дорослі особини, що виходять, «вірізають» собі шлях з квіток або коробочок. Вони живляться листям бавовнику та пилком квітів. Хоча імаго можуть житись пилком різноманітних видів рослин (Jones and Coppedge, 1999; Pimenta et al., 2016), личинки можуть завершити свій життєвий цикл лише на невеликій кількості видів рослин триби Gossypieae, родини Мальвові (Malvaceae), до якої належить бавовник (<i>Gossypium</i> spp.) (Lukefahr et al., 1986; Gabriel, 2002). Коли самці довгоносиків починають житись бутонами бавовника, виділення їхнього агрегаційного феромону збільшується, посилюючи

приваблення та агрегацію більшої кількості самців і самок у цій місцевості (White and Rummel, 1978; Leggett, 1986).

Після 3-7 днів живлення імаго спарюються, і протягом наступних 20 хвилин самки можуть почати відкладати яйця. Самки проколюють бруньки бавовнику, щоб відкласти яйця, зазвичай по одному яйцю на бруньку. У випадках високої популяції довгоносиків та нестачі бруньок в одну бруньку може бути відкладено більше одного яйця. Однак це не має великого значення оскільки в квітці дозріває лише один довгоносик. Наприкінці сезону яйця відкладаються як у квіткові бруньки, так і в молоді коробочки.

Проколи під час відкладання яєць утворюють невеликі виступи та відрізняються від проколів під час живлення, які являють собою невеликі незакриті отвори. Незважаючи на пластичність відкладання яєць – на квіткових бруньках, квітках та коробочках, самки віддають перевагу відкладанню яєць на більших квіткових бруньках (від 5,5 до 8,0 мм) (Showler, 2005). Одна самка може відкладати від 7 до 11 яєць на день протягом 21 дня (Lloyd, 1986), залежно від віку самки, наявності квіткових бруньок та умов навколишнього середовища.

Після завершення розвитку личинка линяє та перетворюється на лялечку всередині комірки, розташованої всередині заражених бруньок та коробочок. Ця структура захищатиме дорослих особин, що утворилися, доки вони не вийдуть з цієї структури (яка може впасти на землю або залишитися на рослині).

Для завершення біологічного розвитку *A. grandis* потрібна мінімальна температура приблизно +10-18°C. Нижче цієї позначки активність комах значно сповільнюється або припиняється. Вживання та плодючість (відкладання яєць) знижуються при підвищенні температури вище + 30°C. Наприклад, вживання яєць та личинок значно падає при +32°C.

Важливо відмітити, що завдяки своїм поведінковим та фізіологічним властивостям (адаптивність) *A. grandis* виживає в різних кліматичних умовах, а саме:

- в помірних зонах: в холодніших кліматичних умовах дорослі особини взимку переходять у стан репродуктивного спокою (діапаузи). Вони ховаються в лісовій підстилці або рослинних рештках та здатні існувати без їжі до весни.
- в субтропічних/тропічних зонах: (в таких країнах як, наприклад Бразилія або південь США – Техас) дорослі особини можуть залишатися активними цілий рік, а в періоди, коли не вирощують бавовну (пар) вони харчуються нектаром і пилом місцевих рослин, таких як гібіскус.
- в посушливих зонах: хоча раніше вважалося, що *A. grandis* мешкає лише у вологих районах, він продемонстрував здатність виживати в жарких, посушливих регіонах.

Ознаки пошкодження.

Для живлення та відкладання яєць імаго довгоносика віддають перевагу квітковим брунькам над коробочками, тому їх найчастіше можна знайти в квіткових бруньках, особливо великих (діаметром 5,5-8,0 мм), а також середніх (діаметром 3,0-5,4 мм) розмірів. На пошкоджених рослинах можна помітити проколи біля основи квіткових бруньок, квіток і коробочок, отвори в бруньках. При розрізі пошкоджених бруньок можна побачити личинок, вихідні отвори імаго в засохлих плодах (коробочках).

Приквітники на заражених квіткових бруньках (де відкладені яйця) розкриваються та жовтіють, а через п'ять-дев'ять днів після зараження вони буріють та опадають. Незрілі заражені коробочки (до одного тижня після цвітіння) також опадають. Більш старші (зрілі) коробочки, що містять личинки та лялечки, залишаються на рослинах і розкриваються нерегулярно або не розкриваються.

В цілому, всі стадії розвитку *A. grandis* можуть розвиватись приховано, всередині бруньок (бутонів) рослин-господарів. Ілюстрації пошкоджень подані в додатку 1.

Морфологія

Яйця злегка еліптичні, непрозорі, довжиною 1 мм (Leigh et al. , 1996).

Личинки *A. grandis* С-подібної форми, безногі, білого або кремового кольору, мають коричневу голову та міцні мандибули. У стадії личинки останнього віку вони можуть вирости до 13 мм завдовжки.

Лялечки завдовжки 6-8 мм, білого або кремового кольору та схожі на дорослих особин з видимими ногами, очима та ротовим апаратом. За даними Андерсона (1968), самок лялечок можна відрізнити від самців за наявністю пари лопатей, розташованих біля анального отвору, тоді як у самців вони відсутні.

Дорослі особини (імаго) мають довжину близько 5 мм без хоботка (рострума), який має довжину 3 мм і круглу форму. Хоботок в імаго довгий, тонкий з парою колінчастих вусиків, ближче до кінчика. Ротовий апарат розташований на кінці хоботка. Рострум самця менш гладкий, ніж у самок, і має більше ямок, пор та лусочок. Рострум у самки зазвичай більший і плоскіший, ніж у самця (Soto and Reyes, 2014).

На внутрішній стороні стегна передніх лап можна помітити два більших і один менший шипи.

Очі великі, опуклі та похилі дорсально, знаходяться на голові спереду, біля основи рострума.

Колір дорослих особин варіюється від коричнево-червоного – в молодих жуків після линяння, до майже чорного – в старших імаго. Передньоспинка та надкрила вкриті густим, білуватим опушенням. Вусики дещо світліші (CABI, 2017).

Ілюстрації всіх стадій розвитку шкідника подані в додатку 2.

Методи виявлення та ідентифікації.

Виявлення в польових умовах.

Найнадійніше для виявлення шкідника є поєднання візуальних обстежень із застосуванням феромонних пасток.

Візуальний огляд рослин бавовнику для виявлення *A. grandis* може бути ускладненим на великих бавовникових полях, де є щільно посаджені рослини з густим листям, гілками, коробочками і іншими частинами, що переплітаються.

Окрім прихованого способу життя довгоносиків, як описано вище, для імаго *A. grandis* характерний танатоз (thanatosis – захисна поведінкова реакція, під час якої тварини імітують власну смерть (завмирають, прикидаються мертвими), якщо їх потурбувати).

За високого рівня зараження дорослих особин можна побачити на верхній

	частині рослин у теплі години дня. Дорослих особин <i>A. grandis</i> можна відловлювати за допомогою синтетичного агрегаційного феромону (наприклад «grandlure») (Benedict et al., 1985). Його застосовують або в рамках програм з ліквідації (Suh et al., 2011), або на початку сезону для визначення часу першого внесення інсектицидів (Henneberry et al., 1988). Слід враховувати, що на стадії формування бутонів і цвітіння бавовника кількість виловлених особин значно зменшується (Lloyd, 1986; Rummel and Curry, 1986; Neves et al., 2013), що свідчить про те, що летючі речовини рослини-господаря, що утворюються на стадії розмноження, можуть впливати на привабливість феромону для <i>A. grandis</i> (Silva et al., 2015). Програма кооперативного дослідження сільськогосподарських шкідників (CAPS), що входить до складу Служби інспекції здоров'я тварин і рослин (APHIS) США рекомендує застосовувати пастки, які складаються з безпосередньо пастки для <i>A. grandis</i>, приманки для <i>A. grandis</i> та інсектицидної стрічки. Приманка випускається у двох варіантах: з двотижневою та чотиритижневою дією; однак для обстежень CAPS рекомендує приманку з чотиритижневою дією (Schoenholz, 2011). Контейнер для приманки має форму квадратного пластикового блоку. Приклад феромонної пастки, що застосовується в США для моніторингу та масового відлову імаго <i>A. grandis</i> подано в додатку 3. CAPS рекомендує такий період для обстеження. Довгоносики починають з'являтися, коли середня нічна температура досягає 20-21°C (Сміт і Гарріс, 1994). Вихід із місць зимівлі відбувається з квітня до кінця червня/початку липня (Шенхольц, 2011). У найпівнічнішій частині ареалу комахи період відродження може тривати аж до початку серпня (Matthews, 1989). Для моніторингу мігруючих популяцій обстеження можна розпочинати пізніше в сезоні (серпень-жовтень) (Schoenholz, 2011). Розміщення пасток. Пастки слід розміщувати на верхівці жердини або кілка висотою 1,2 - 1,5 м, надійно вбитого в землю на таку глибину, щоб він стояв вертикально (Schoenholz, 2011). Діагностику проводять за морфологічними характеристиками імаго. Є відомості про застосування молекулярних методів діагностики, які в цьому АФР не розглядаються, в основному тому що немає відповідного стандарту ЄОЗР (діагностичного протоколу РМ 7).
Чи є ШО переносником інших ШО? Чи потрібен переносник для проникнення/розповсюдження ШО?	Ні. Ні.
Географічне поширення ШО:	Відповідно до бази даних ЄОЗР (EPPO Global Database) <i>A. grandis</i> поширений в таких країнах: Америка – Аргентина, Беліз, Бразилія, Венесуела (широко поширений), Колумбія, Коста-Рика, Куба, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Мартініка, Мексика (широко поширений), Нікарагуа, Парагвай, Сент-Кітс і Невіс, Сполучені Штати Америки (Техас),

	Був присунім в Болівії (знищено). Мапа поширення <i>A. grandis</i> в світі подана в додатку 4.
Присутність або відсутність ШО в зоні АФР:	За підсумками моніторингу проведеного протягом січня – вересня 2026 року щодо виявлення шкідливих організмів, а також після проведення аналізу офіційних звітів про проведення фітосанітарної експертизи (аналізів) не зафіксовано фактів виявлення <i>A. grandis</i> під час проведення фітосанітарної експертизи в державних випробувальних фітосанітарних лабораторіях Держпродспоживслужби. Вважається, що вид <i>A. grandis</i> відсутній в зоні АФР.
Регуляторний статус ШО:	<i>A. grandis</i> входить до переліку регульованих шкідливих організмів ЄС (Список A1 Карантинні шкідливі організми, відсутні в ЄС), ЄОЗР (список A1) та списків інших країн: Африка – Марокко, Туніс; Америка – Аргентина, Парагвай, Уругвай; Азія – Бахрейн, Китай, Іран; Європа – Азербайджан, Швейцарія, Туреччина.
Рослини-господарі ШО:	Всі види рослини-господарів. Основною рослиною-господарем <i>A. grandis</i> є бавовник, включно з: <i>Gossypium barbadense</i>, <i>G. hirsutum</i> та дикими видами роду <i>Gossypium</i> (<i>Gossypium arboreum</i> та <i>Gossypium herbaceum</i>). Незначне розмноження шкідника також спостерігалось на декоративному гібіскусі сирійському (<i>Hibiscus syriacus</i>) (Parrott <i>et al.</i>, 1966). Є повідомлення про те, що імаго можуть житись пилком квітів різних рослин-господарів з низки родин (Hardee <i>et al.</i>, 1999; Jones and Coppedge, 1999). В країнах ЄС єдиним господарем, розглядають бавовник. Дикі мальвові можуть зазнавати нападу та виступати в ролі резерваторів. Загальний список рослин-господарів поданий в додатку 5. Наявність рослин-господарів в зоні АФР. Бавовник – стратегічна культура, яка поєднує економічну, екологічну та соціальну цінність. У світі його вирощують більш ніж у 70 країнах, а щорічне виробництво волокна перевищує 25 млн тонн. Основні країни-лідери це: Індія, Китай, США та Бразилія. Для України бавовник може стати додатковим джерелом валютної виручки, зменшити залежність від імпорту текстильної сировини, посилити обороноспроможність та створити нові робочі місця в переробному секторі. Проблематика вирощування бавовнику залишається недостатньо дослідженою в Україні, особливо в контексті сучасних кліматичних змін і відновлення зрошеного землеробства (Стоянова А. А., 2025). Про те, що виробництво бавовнику на території України було прибутковим для сільськогосподарських підприємств, відомо ще з початку минулого століття. Аналіз наукових досліджень, проведених упродовж 39 років (з 1929 р.) на дослідних станціях бавовнику у Херсонській області засвідчив високу ефективність цієї культури. Пізніше, після 1990-х років в Україні промислове бавовництво було майже

витіснене, проте науково-виробничі випробування проводились надалі. У 1994-2005 роках ці дослідження підтвердили, що навіть за умов ризикованого землеробства бавовник демонструє високу стабільність урожайності. На неполивних землях середня продуктивність сирцю становила 1,8 т/га, а за умов зрошення – до 2,4 т/га. У більшості господарств урожайність бавовнику перевищувала валовий дохід від зернових культур, що на початку ХХІ століття дозволило відновити його статус як однієї з важливих сільськогосподарських культур України (Вожегова Р. А., 2025).

В останні роки в Україні відновлюється інтерес до вирощування бавовнику як культури, перспективної для південних регіонів держави. У 2024–2025 роках у південних областях України, зокрема в Одеській та Миколаївській, було закладено перші експериментальні посіви бавовнику. Отримані результати підтвердили принципову можливість вирощування цієї культури в умовах Південного Степу України та перспективність подальшого розширення її посівних площ.

В Одеській області результати експериментальних досліджень підтверджують можливість вирощування бавовнику за відповідного технологічного супроводу. Подальше масштабування виробництва пов'язане не лише з агрокліматичними передумовами, а й із формуванням відповідної матеріально-технічної бази, забезпеченням насіннєвим матеріалом, розвитком систем зрошення та створенням умов для первинної переробки врожаю.

Важливим чинником відновлення галузі є стратегічне значення бавовнику для України, зокрема як сировини для текстильної промисловості та виробництва продукції оборонного призначення. З огляду на це держава запровадила заходи фінансової підтримки виробників. Зокрема, у 2025 році було передбачено державну компенсацію агровиробникам Одеської, Миколаївської та Херсонської областей у розмірі 10 тис. грн на кожен гектар посівів бавовнику (Хоненко Л. Г.1, Гамаюнова В. В. та ін., 2025).

У зоні АФР відновлення вирощування бавовнику перебуває на етапі практичної апробації та накопичення виробничого досвіду. Перші експериментальні посіви 2024–2025 років дали змогу оцінити адаптивність культури до умов півдня України та визначити основні елементи технології її вирощування. Отримані результати створюють передумови для подальшого збільшення площ посіву та переходу від експериментального до виробничого вирощування.

Перспективи розширення посівних площ бавовнику в Україні визначатимуться насамперед продуктивністю культури в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах, доступністю зрошення, економічною ефективністю виробництва, рівнем державної підтримки та розвитком внутрішньої переробної інфраструктури. У разі стабільних результатів випробувань та належного технологічного й фінансового забезпечення у 2026 році очікується подальше розширення площ вирощування бавовнику в південних областях України.

Нормативно-правові передумови для розвитку галузі також були посилені. Верховна Рада України 23 квітня 2024 року ухвалила Закон України № 3645-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо поширення сортів бавовнику в Україні». Закон передбачив спрощення процедур, пов'язаних із обігом насіння сортів бавовнику, з метою забезпечення потреб вітчизняної промисловості та створення умов для відновлення й розвитку відповідного напрямку сільськогосподарського виробництва, насамперед на період дії воєнного стану та протягом трьох років після його припинення або

скасування.

Таким чином, відновлення вирощування бавовнику в Україні є перспективним напрямом диверсифікації сільськогосподарського виробництва південних областей. Наявні результати експериментальних досліджень підтверджують агрокліматичну можливість вирощування культури, однак її широке впровадження потребує подальшого наукового обґрунтування технології, розвитку зрошення, забезпечення виробників адаптованим насіннєвим матеріалом, економічного стимулювання та формування внутрішнього ланцюга переробки бавовни.

За інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2024 році в Одеській області було проведено перші тестові посіви бавовнику. Дослідні плантації заклали у восьми фермерських господарствах та на одній науково-дослідній ділянці Українського інституту експертизи сортів рослин. Площа окремих ділянок становила від 0,2 до 0,5 га. У результаті було отримано 110 кг насіння бавовнику, яке використали для подальшої сівби на площі понад 5 га.

У 2026 році вирощування бавовнику в Україні набуло подальшого розвитку: державна фінансова підтримка передбачена для сільськогосподарських виробників Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Це свідчить про розширення території вирощування культури та поступовий перехід від експериментального до промислового виробництва, насамперед у південних регіонах України.

У 2024 році в Україні для дослідного вирощування було випробувано п'ять сортів бавовнику: два сорти, насіння яких було надано компаніями зі США, два — з Німеччини та один — з Туреччини. Випробування проводилися, зокрема, в Одеській області з метою оцінювання адаптивності сортів до місцевих агрокліматичних умов. За результатами випробувань два іноземні сорти були внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні. Крім того, до реєстру внесено два вітчизняні ранньостиглі сорти бавовнику — «Підозерський 4» та «Дніпровський 5», адаптовані до умов Південного Степу України.

За матеріалами наради з питань розвитку бавовництва в Україні, яка відбулася 20 листопада 2025 року, були окреслені перспективи розширення вирощування цієї культури в південних областях України. Зокрема, у Миколаївській області два сільськогосподарські підприємства планували закласти посіви бавовнику на площі близько 10 га. В Одеській області два підприємства планували вирощувати бавовник на площі близько 20 га, при цьому за наявності переробного підприємства, готового прийняти першу промислову партію сировини, розглядалася можливість збільшення площі до 100 га. У Херсонській області вирощування бавовнику на той час перебувало на перспективному етапі. Таким чином, станом на кінець 2025 року промислове вирощування бавовнику в Україні перебувало на етапі формування та найбільш активно розвивалося в південних областях.

Другорядна для *A. grandis* рослина-господар – **гібіскус сирійський** (*Hibiscus syriacus*) є популярною декоративною культурою в зоні АФР (Україні). Культивується у відкритому ґрунті в усіх регіонах зони АФР. Раніше були відомості, що ця рослина вирощувалась лише в Закарпатській області, південних областях та АР Крим.

Гібіскус сирійський морозостійкий, але в регіонах із холодними зимами потребує укриття. На час проведення цього АФР вирощується як

	декоративна, садово-паркова рослина в усіх областях зони АФР. Точних статистичних даних щодо загальної площі насаджень у гектарах немає, оскільки рослина вирощується переважно в приватних та невеликих комерційних садових господарствах. Основні насадження зосереджені в розсадниках (масово вирощується для продажу як декоративна рослина для ландшафтного дизайну), ботанічних садах, присадибних ділянках та в озелененні міст (особливо в південних регіонах). В цьому АФР гібіскус сирійський розглядається як головний резерватор <i>A. grandis</i>, що зданий підтримувати життєвий цикл а також сприяти його розповсюдженню. Детальніша інформація про всі рослини-господарі <i>A. grandis</i> та їх наявність в зоні АФР подана в додатку 5. В цілому, можна зробити висновок, що такі рослини-господарі як бавовник та гібіскус сирійський вирощуються в зоні АФР. Для бавовника – це Одеська, Миколаївська (в перспективі Херсонська) області, для гібіскусу сирійського – вся зона АФР.
Рівень невизначеності:	Середній. Точні дані щодо площ посівів бавовника в зоні АФР відсутні, оскільки це інформація з обмеженим доступом. Більшість посівів, які наразі присутні в зоні АФР поки що незначні, та/або експериментальні. Дослідження проводяться та мають перспективи до розвитку в майбутньому. Інформація про площі насаджень гібіскусу сирійського також відсутня, але зважаючи на те, що дана рослина популярна декоративна рослина, що реалізується в усіх областях є припущення, що вона вирощується (не промислово) на всій території зони АФР.
Кліматичні умови в зоні АФР:	<i>A. grandis</i> – це дуже адаптивний шкідник (здатний пристосовуватися до змін навколишнього середовища для виживання). Його життєдіяльність переважно обмежена температурою та наявністю рослин-господарів. Найкращі умови для <i>A. grandis</i> в тропічному та субтропічному кліматі, однак цей шкідник має можливість виживати і в більш помірних зонах. Наймасовіший ріст популяції <i>A. grandis</i> відбувається в діапазоні + 25°C - 28°C. Для завершення біологічного розвитку <i>A. grandis</i> потрібна мінімальна температура приблизно +10-18°C. Нижче цієї точки метаболічна активність комах значно сповільнюється або припиняється. Виживання та плодючість (відкладання яєць) знижуються при підвищенні температури вище + 30°C. В холодніших кліматичних умовах дорослі особини взимку переходять у стан репродуктивного спокою (діапаузи). Вони ховаються в лісовій підстилці або рослинних рештках та здатні існувати без їжі до весни. В субтропічних/тропічних зонах імаго можуть залишатися активними цілий рік, а в періоди, коли не вирощують бавовну (пар) вони харчуються нектаром і пилом місцевих рослин, таких як гібіскус. Також <i>A. grandis</i> здатний виживати в жарких, посушливих регіонах (за умов відсутності достатньої вологи). Клімат в зоні АФР (Україні) – помірно континентальний, з відчутними змінами в бік потепління в останні роки. Майже вся територія перебуває в помірному поясі.

	Континентальність зростає із заходу на схід. Лише Південний берег Криму має ознаки субтропічного середземноморського клімату. За останні 30 років середня температура в Україні зросла на +1,2°C. Температурні умови, які є оптимальними для розвитку <i>A. grandis</i>, зазначені вище, наявні в певних регіонах зони АФР. Бавовник – це теплолюбна, посухостійка культура, яка потребує сухого клімату з тривалим вегетаційним періодом (близько 130-150 днів) та температури повітря понад + 25-30°C для дозрівання. Найкраще росте на родючих суглинкових ґрунтах (рН 5,8–8,0) з добрим дренажем. В умовах України вирощування можливе на півдні (Одеська, Миколаївська, Херсонська обл.) із посівом у травні, коли ґрунт прогріється до + 12-15°C. Перші результати досліджень (2024-2025 pp.) свідчать, що клімат в південній частині зони АФР підходить для вирощування бавовнику, і площі планували значно збільшувати у наступні роки. З огляду на світову мапу кліматичних типів Кеппена-Гейгера на більшій території зони АФР присутні такі кліматичні типи як Dfa – континентальний, без сухого сезону, спекотне літо; та Dfb – континентальний, без сухого сезону, тепле літо. Крім того, є обмежена територія – в Одеської області та АР Крим з типом клімату Cfa – помірний, без сухого сезону, спекотне літо. Території деяких країн поширення <i>A. grandis</i> характеризуються подібними типами клімату Кеппена-Гейгера (за Peel et al., 2007) (докладніше в додатку 6, рис. 1-2). Поширення бавовникового довгоносику в Північній, Центральній та Південній Америці свідчить про те, що він може виживати в різних кліматичних умовах. Тому можна вважати, що в зоні АФР присутні, хоча й обмежено, території з відповідними кліматичними умовами для розвитку <i>A. grandis</i>. Найбільш сприятливими є Одеська, Миколаївська, Херсонська та Запорізька області.
Рівень невизначеності:	Низький. <i>Вважається, що в південній частині зони АФР в основному наявні кліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду <i>A. grandis</i>.</i>
Потенційні економічні збитки в зоні АФР:	<i>A. grandis</i> є одним із найважливіших шкідників бавовни в США (Schwartz, 1983; Williams, 1997). З моменту своєї появи в Техасі (США) у 1890-х роках, <i>A. grandis</i> знищив та знизив якість бавовни на суму кількох мільярдів доларів США на площі понад 3 мільйони га. У 1970-х роках виробники бавовни в США щорічно втрачали 200 мільйонів доларів США або більше, а боротьба з цим шкідником коштувала ще 75 мільйонів доларів США щорічно; фактично, майже третина всіх пестицидів, що застосовувалися до сільськогосподарських культур у США в 1970-х роках, була використана для боротьби з бавовниковим довгоносом. У місті Ентерпрайз, штат Алабама (США), встановлено пам'ятник бавовниковому довгоносу. Його спорудили у 1919 році на згадку про економічну диверсифікацію, до якої були змушені вдатись місцеві мешканці після того, як ці довгоносики знищили врожай бавовника - єдиного місцевого продукту і джерела доходу. Це єдиний у світі пам'ятник, що вшановує комаху-шкідника, яка змусила місцевих фермерів перейти від вирощування бавовни до різноманітніших культур, зокрема арахісу (Encyclopædia

	Britannica Online 2001, Thom 1996). Хаос, який бавовниковий довгоносик завдав економіці Півдня США, був настільки руйнівним, що деякі вчені стверджують, що це був один із факторів, що стимулювали Велику міграцію-переселення 6 мільйонів афроамериканців з Півдня до міських районів на Півночі. Коли довгоносик знищив бавовникові ферми, багато сільськогосподарських робітників переїхали в інші місця, зокрема до міських центрів, у пошуках роботи. Завдяки програмам ліквідації популяції цього шкідника були майже повністю знищені на території США. Проте в Південній Америці <i>A. grandis</i> досі завдає значної шкоди посівам бавовника, знищуючи квіткові бруньки та коробочки рослин. Завдяки високій репродуктивній здатності в тропічних районах та ендоефітній поведінці (живуть всередині бутонів, бруньок) на ранніх стадіях розвитку рівень зараження швидко зростає, і якщо не вжити заходів боротьби, збитки можуть призвести до повної втрати врожаю (Martins et al., 2007; Firmino et al., 2013). Основний вплив на навколишнє середовище пов'язаний з інтенсивним використанням хімічних пестицидів для боротьби з жуком, що призводить до порушення біологічного балансу та забруднення. Хоча <i>A. grandis</i> здебільшого знищений в більшій частині бавовникового поясу США (Південь), він залишається серйозним шкідником у Південній Америці та деяких районах Техасу. Економічний вплив <i>A. grandis</i> у його поточному ареалі є «значним» для видів бавовника. Невизначеність цієї оцінки низька. Для зони АФР економічні, соціальні збитки та вплив на навколишнє середовище, наведені вище також є актуальними, однак мають обмежене територіальне значення (в основному для південної частини зони АФР). У зв'язку з тим, що основні рослини-господарі <i>A. grandis</i> вирощуються в зоні АФР (бавовник – експериментально в південній частині зони АФР, гібіскус – на території всієї зони АФР), а також тим, що зокрема бавовник є стратегічною рослиною для оборонної промисловості потенційні збитки матимуть велике економічне значення.
Висновок щодо категоризації ШО:	Вид <i>A. grandis</i> має ознаки карантинного шкідливого організму і може представляти фітосанітарний ризик для зони АФР (України). Підстави: ✓ в зоні АФР присутні рослини-господарі шкідливого організму (бавовник – це Одеська, Миколаївська (в перспективі Херсонська) області, гібіскус сирійський – вся зона АФР); ✓ в зоні АФР наявні основні кліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду <i>A. grandis</i> (найбільш сприятливими є Одеська, Миколаївська та Херсонська області); ✓ у випадку потенційної акліматизації і розповсюдження <i>A. grandis</i> в зоні АФР потенційні збитки матимуть велике економічне значення (в т.ч. можуть бути збитки для оборонної промисловості, вплив на навколишнє середовище, соціальні наслідки).
Розділ Б Оцінка ймовірності інтродукції (проникнення й акліматизація) та розповсюдження шкідливого організму	

Шляхи проникнення ШО:	У міжнародній торгівлі довгоносики <i>A. grandis</i> можуть перевозитися з такими типами товарів: - насінням або коробочками бавовника (плодами), - неочищеною (сирою) бавовною; - декоративними рослинами родини Мальвові для посадки (наприклад, <i>Hibiscus</i> spp.), що походять із заражених районів Америки. Перші два шляхи регулюються чинним законодавством ЄС лише для 33-ох членів ЄС. Крім того, декоративні рослини родини Мальвові для посадки можуть бути ймовірним шляхом потрапляння <i>A. grandis</i> до ЄС. Відповідно до інформації, наданої Нідерландською національною організацією захисту рослин (NPPO) щодо детальних даних торгової інспекції рослин для посадки з 2012 по 2014 рік, види <i>Hibiscus</i> кілька разів імпортувалися з Коста-Рики у 2012 та 2013 роках, що свідчить про існування цього можливого шляху потрапляння до ЄС. У базі даних Europhyт немає записів про перехоплення <i>A. grandis</i>. До зони АФР потенційно <i>A. grandis</i> може потрапити з усіма типами товарів, зазначеними вище. Однак, наразі відслідкувати та встановити точні дані щодо обсягів імпорту таких товарів неможливо. Насіння бавовнику класифікується в Українській класифікації товарів ЗЕД (УКТЗЕД) за кодом 1207 21 00 00 (для сівби) або 1207 29 00 00 (інше) у групі 12. Основні коди УКТЗЕД для волокна бавовни знаходяться в Групі 52 (Розділ XI). Сировина (нечесана) класифікується за кодом 5201 00, відходи - 5202. Щодо цих кодів за даними Держстату України інформація відсутня у зв'язку з безпековою ситуацією. Саджанці гібіскусу (живі рослини) класифікуються за кодом УКТЗЕД 0602 - «Інші живі рослини (включно з їхнім корінням), живці (включно з живцями для щеплення)». Ця категорія охоплює вкорінені саджанці, які використовуються для посадки, на відміну від сушених квітів (код 1211) або зрізаних квітів (код 0603). Відповідно до даних Держстату України, живі рослини за кодом УКТЗЕД 0602 регулярно імпортуються до зони АФР із різних країн світу, зокрема з країн поширення <i>A. grandis</i> (Центральної, Північної та Південної Америки), таких як Коста-Рика, Колумбія та США. Нідерланди – це світовий лідер з експорту саджанців плодкових, декоративних рослин та цибулин. В зоні АФР (Україні) саджанці з Нідерландів можна придбати через спеціалізовані інтернет-магазини та великі садові центри, в яких реалізують тисячі сортів хвойних, листяних та багаторічних рослин серед яких є і гібіскус. Однак, в загальних даних по обсягах імпорту живих рослин за кодом УКТЗЕД 0602, які подаються щорічною офіційною статистикою, не відокремлюються саджанці за конкретними видами рослин (крім деяких) і тому встановити кількість саджанців рослин-господарів <i>A. grandis</i> видів роду Гібіскус (<i>Hibiscus</i>) неможливо. Природне розповсюдження <i>A. grandis</i> може відбуватися шляхом перельотів чи пересування (перебігання) жуків. Відразу після опадання заражених бруньок (бутонів) дорослі особини пересуваються до основи сусідніх рослин. У посушливих регіонах літаючі імаго можуть переноситися на значні відстані висхідними тепловими потоками повітря.
-------------------------------------	---

Цей вид спочатку потрапив до Сполучених Штатів шляхом природного розповсюдження. Подальше його розповсюдження по всій території Сполучених Штатів відбувалося переважно через перельоти та місцеве переміщення бавовняної продукції до та з громадських оброблювальних підприємств включаючи необроблену бавовну та насіння бавовника (Loftin, 1946). У центральній частині Техасу шкідник інтенсивно розповсюджується з середини серпня до вересня.

Завдяки здатності швидко пересуватися та розмножуватися, цей шкідник «захоплював» територію Сполучених Штатів, розповсюджуючись у середньому зі швидкістю 80-100 км на рік (Parencia Jr, 1978). Вважається, що таке розселення цього довгоносіка по території США було зумовлене насамперед перельотами імаго, а також місцевими перевезеннями бавовни та продукції її переробки.

A. grandis іноді може подорожувати на великі відстані, досягаючи 50 км від місць випуску (Johnson et al., 1975), і, як припускають, робить це за допомогою вітрових потоків або на транспортних засобах чи с/г техніці (Showler, 2009b).

Крім того, станом на час проведення АФР діє Постанова № 398, прийнята 01 квітня 2022 року з метою спрощення фітосанітарного контролю імпортованих рослинних вантажів.

Цією постановою передбачено, що на період воєнного стану та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування, фітосанітарний контроль для об'єктів регулювання, що класифікуються за товарними групами 07, 08, 09, 10, 11, 12 згідно з УКТ ЗЕД, при ввезенні на митну територію України проводиться виключно шляхом зовнішнього та/або внутрішнього інспектування без проведення огляду та фітосанітарної експертизи (аналізу), крім випадків, коли:

- фітосанітарні сертифікати та/або фітосанітарні сертифікати на реекспорт відсутні або недійсні;
- об'єкти регулювання не відповідають інформації, що міститься у фітосанітарному сертифікаті та/або фітосанітарному сертифікаті на реекспорт;
- під час проведення внутрішнього та/або зовнішнього інспектування державними фітосанітарними інспекторами виявлено зараження або ознаки зараження чи пошкодження об'єктів регулювання регульованими шкідливими організмами.

Оскільки насіння рослин-господарів належать саме до групи 12, є висока вірогідність, що шкідливий організм – *A. grandis* може проникнути до зони АФР непоміченим зокрема з насінням бавовнику.

Ймовірність зв'язку ШО з шляхами проникнення в зону АФР, ймовірність перенесення на відповідні рослини-господарі в зоні АФР.

Незважаючи на відсутність зареєстрованих перехоплень у ЄС, його розглядають як серйозну загрозу, особливо для регіонів, що вирощують бавовник, таких як Греція та Іспанія. Відповідно до Звіту EFSA про категоризацію шкідливого організму – *Anthonomus grandis*, *A. grandis* може потрапити до ЄС з насінням або коробочками бавовника, неочищеною бавовною та, ймовірно, на декоративних мальвових.

Цим АФР визнано, що основним шляхом проникнення *A. grandis* на нові території (в т. ч. зону АФР) є перенесення з зараженим насінням,

	коробочками бавовника та сировиною бавовни, також можливе проникнення з саджанцями декоративних рослин родини Мальвові (наприклад гібіскусом – <i>Hibiscus spp.</i>). Перенесення на відповідні рослини-господарі в зоні АФР. В зоні АФР присутні насадження рослин-господарів шкідливого організму. Бавовник вирощують в Одеській та Миколаївській областях. Є перспективи вирощування в Херсонській області. Гібіскус сирійський – головний резерватор <i>A. grandis</i>, що зданий підтримувати життєвий цикл а також сприяти його розповсюдженню, вирощується як декоративна, садово-паркова рослина в усіх областях зони АФР. Точних статистичних даних щодо загальної площі насаджень у гектарах немає, оскільки рослина вирощується переважно в приватних та невеликих комерційних садових господарствах. Детальніша інформація про всі рослини-господарі <i>A. grandis</i> та їх наявність в зоні АФР подана в додатку 5. Ймовірність потрапляння <i>A. grandis</i> на відповідні рослини-господарі є, але вона оцінюється в діапазоні від низької до середньої через те, що немає достовірних відомостей, які б підтверджували це (у базі даних Europhyt немає записів про перехоплення <i>A. grandis</i>). Однак, незважаючи на відсутність зареєстрованих перехоплень <i>A. grandis</i> у ЄС, його розглядають як серйозну загрозу, особливо для регіонів, що вирощують бавовник.
Загальна ймовірність проникнення ШО в зону АФР:	Середня – з зараженням насінням, коробочками бавовника та сировиною бавовни, також можливе проникнення з саджанцями декоративних рослин родини Мальвові (наприклад гібіскусом – <i>Hibiscus spp.</i>). Рівень невизначеності – середній*. <i>* оскільки не встановлено точну чи приблизну кількість партій імпортованих насіння, коробочок бавовника, сировини бавовни, саджанців декоративних рослин родини Мальвові (наприклад гібіскусу сирійського).</i>
Ймовірність акліматизації (укорінення) ШО:	Наявність рослин-господарів в зоні АФР (в т. ч. альтернативних). В зоні АФР присутні рослини-господарі шкідливого організму (для бавовника – це Одеська, Миколаївська (в перспективі Херсонська) області, гібіскусу сирійського – вся зона АФР). В останні роки відроджують вирощування бавовнику: у 2024-2025 роках засіяно перші експериментальні площі, що становлять близько 5 га в Одеській та Миколаївській областях. Для економічної доцільності планується масштабне збільшення посівів, оскільки культура визнана стратегічною для оборонної промисловості, а фермерам виплачують компенсацію. Крім того, Верховною Радою України ухвалено Закон «Про внесення змін до деяких законів в Україні щодо поширення сортів бавовнику в Україні» від 23 квітня 2024 року № 3645-IX, яким було спрощено процедури обігу насіння сортів бавовнику в Україні з метою забезпечення потреб вітчизняної промисловості для підтримки відновлення важливої галузі сільського господарства передусім на період воєнного стану та трьох років з дня його завершення або скасування. Другорядна для <i>A. grandis</i> рослина-господар – гібіскус сирійський (<i>Hibiscus syriacus</i>) є популярною декоративною культурою в зоні АФР (Україні).

Культивується у відкритому ґрунті в усіх регіонах зони АФР. Раніше були відомості, що ця рослина вирощувалась лише в Закарпатській області, південних областях та АР Крим.

На час проведення цього АФР вирощується як декоративна, садово-паркова рослина в усіх областях зони АФР.

В цьому АФР гібіскус сирійський розглядається як головний резерватор *A. grandis*, що здатний підтримувати життєвий цикл шкідника, а також сприяти його розповсюдженню.

Детальніша інформація про всі рослини-господарі *A. grandis* та їх наявність в зоні АФР подана в додатку 5.

Альтернативні рослини-господарі – *Abutilon*: *A. darvinii* (абутилон Дарвіна або кімнатний клен) – популярна кімнатна та оранжерейна рослина; *A. theophrasti* (абутилон Теофраста або канатник) – бур'ян, що росте переважно в лісостеповій та степовій частині України (на неугіддях, вздовж доріг, в садах, городах, с/г посівах); *A. thompsonii* (абутилон розписний або кімнатний клен) – декоративна рослина як кімнатна, так і для відкритого ґрунту; *A. vitifolium* (абутилон виноградолистий (блакитний) – декоративна рослина (чагарник) відкритого ґрунту.

Відповідність кліматичних умов в зоні АФР (в т. ч. у закритому ґрунті).

В зоні АФР наявні основні кліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду *A. grandis* (найбільш сприятливими є Одеська, Миколаївська, Херсонська та Запорізька області).

A. grandis здатний пристосовуватися до змін навколишнього середовища для виживання. Найкращі умови для *A. grandis* в тропічному та субтропічному кліматі, однак цей шкідник має можливість виживати і в більш помірних зонах. Оптимальними для росту популяції *A. grandis* є температури в діапазоні + 25°C - 28°C.

Для завершення біологічного розвитку *A. grandis* потрібна мінімальна температура приблизно +10-18°C. Нижче цієї точки метаболічна активність комах значно сповільнюється або припиняється. Виживання та плодючість (відкладання яєць) знижуються при підвищенні температури вище + 30°C. В холодніших кліматичних умовах дорослі особини взимку переходять у стан репродуктивного спокою (діапаузи). Вони ховаються в лісовій підстилці або рослинних рештках та здатні існувати без їжі до весни.

Температурні умови, які є оптимальними для розвитку *A. grandis*, зазначені вище, наявні в певних регіонах зони АФР.

Бавовник – це теплолюбна, посухостійка культура, яка потребує сухого клімату з тривалим вегетаційним періодом (близько 130-150 днів) та температури повітря понад + 25-30°C для дозрівання. В зоні АФР вирощування можливе в південних областях, із посівом у травні, коли ґрунт прогріється до + 12-15°C.

Для нормального визрівання бавовник повинен отримати в період вегетації не менше 3600° С активних температур. Тому, враховуючи поступове підвищення температури поверхні Землі, **південні райони (Херсонська, Миколаївська, Одеська та Запорізька області)** належать до термічних зон із сумою активних температур від 3400°C до 3700°C. Наразі, за кліматичними умовами Південь України, особливо приморська зона – одна з найсприятливіших для вирощування цієї культури.

З огляду на світову мапу кліматичних типів Кеппена-Гейгера на більший

території зони АФР присутні такі кліматичні типи як Dfa – континентальний, без сухого сезону, спекотне літо; та Dfb – континентальний, без сухого сезону, тепле літо. Крім того, є обмежена територія – в Одеської області та АР Крим є регіони з типом клімату Cfa – помірний, без сухого сезону, спекотне літо.

Території деяких країн поширення *A. grandis* характеризуються подібними типами клімату Кеппена-Гейгера (за Peel et al., 2007) (докладніше в додатку 6, рис. 1-2). Тому, можна вважати, що в зоні АФР присутні, хоча й обмежено, території з відповідними кліматичними умовами для розвитку *A. grandis*.

У закритому ґрунті рослини-господарі *A. grandis* не вирощуються.

Відповідні практики вирощування рослин-господарів та заходи контролю в зоні АФР.

В зоні АФР відомо про експериментальні посіви бавовнику у південних областях, зокрема в Одеській і Миколаївській областях. З досвіду вирощування бавовника на тестових плантаціях фермерського господарства «Стоянов А. А.» в Одеській області можна зазначити таку технологічну схему та агротехнічні заходи:

1. Підготовка ґрунту: глибока оранка із внесенням органічних добрив забезпечує оптимальні умови для розвитку кореневої системи.
2. Сівба: травень, густина – 60 тис. рослин/га, що відповідає сучасним нормам інтенсивного вирощування.
3. Зрошення: крапельна система з частотою поливу 1-2 рази на тиждень, що дозволяє забезпечити рослини стабільним водопостачанням навіть у періоди високої температури.
4. Підживлення: комплексні добрива NPK із додаванням мікроелементів для формування високої якості волокна.
5. Збір урожаю: жовтень, що дозволяє максимально використати безморозний період та оптимізувати строки переробки.

Результати ФГ «Стоянов А. А.» підтверджують загальні висновки світових досліджень: крапельне зрошення може збільшувати врожайність бавовнику на 20-65 % у порівнянні з традиційними методами поверхневого поливу. В Одеській області, де нестача опадів є критичною, впровадження таких систем дозволяє компенсувати дефіцит вологи, покращити ефективність використання добрив та зменшити водні втрати.

В США агротехніка бавовника – це високотехнологічний процес, орієнтований на експорт, що базується на використанні ГМО-сортів, точного землеробства та механізованого збору. Культура вимагає теплого клімату (південні штати, «Бавовняний пояс»), зрошення (у посушливих районах) та комплексного захисту від шкідників.

Основні елементи агротехніки вирощування бавовника в США:

- використання ГМО-сортів, що значно спрощує боротьбу з бур'янами та шкідниками (в США це понад 90% посівних площ);
- обробіток ґрунту - поширене застосування мінімального обробітку (no-till або strip-till) для збереження вологи, а також посів при прогріванні ґрунту до + 15-18°C, зазвичай у квітні-травні;
- інтегрований захист рослин, що поєднує біологічний контроль, сівозміну та точкове застосування хімікатів; обов'язкове застосування дефоліантів (хімічних препаратів для скидання листя) перед збиранням врожаю, що

	полегшує механізоване збирання; - зрошення - крапельне або дощувальне зрошення застосовується на 80% площ у західних штатах (наприклад, Техас, Каліфорнія) - для отримання високих врожаїв; - використання сучасних бавовнозбиральних комбайнів для збирання врожаю (100% механізація).
Загальна ймовірність акліматизації (укорінення) ШО:	Середня. Рівень невизначеності – середній*. * оскільки немає точної інформації про площі посівів бавовника в зоні АФР. Дослідження проводяться та мають перспективи до розвитку в майбутньому. Також відсутня інформація про площі насаджень гібіскусу сирійського, але зважаючи на те, що дана рослина є популярною декоративною культурою, яка реалізується в усіх областях, є припущення, що вона вирощується (не промислово) на всій території зони АФР.
Ймовірність розповсюдження ШО в зоні АФР (після укорінення):	Відповідно до Регламенту ЄС № 2016/2031, а також МСФЗ № 11 можна окреслити умови, які визначають, що <i>A. grandis</i> вважається здатним до розповсюдження на відповідній території зони АФР (після проникнення якщо він відсутній, або з територій свого поширення, якщо присутній, але не широко поширений). А саме, такі умови: - <i>придатність навколишнього середовища для природного поширення – придатне</i> (в зоні АФР наявні основні кліматичні умови, необхідні для акліматизації й розвитку виду <i>A. grandis</i> - найбільш сприятливими є Одеська, Миколаївська, Херсонська та Запорізька області); - <i>наявність природних бар'єрів – в зоні АФР немає великих природних бар'єрів</i> (моря, океани, гори, пустелі та ін.), які можуть стримати розповсюдження <i>A. grandis</i> в межах окремих територій зони АФР; - <i>ймовірність розповсюдження разом з товарами або транспортними засобами – ймовірно</i> (розповсюдження можливе з зараженим насінням, коробочками бавовника та сировиною бавовни, з саджанцями декоративних рослин родини Мальвові (наприклад гібіскусом – <i>Hibiscus spp.</i>). Природне розповсюдження <i>A. grandis</i> може відбуватися шляхом перельотів чи пересування (переміщення) жуків; - <i>присутність рослин-господарів – присутні</i> (всі рослини-господарі описані вище); - <i>методи вирощування та заходи боротьби, що застосовуються на цій території, є сприятливими – так</i>, стандартні практики вирощування рослин-господарів не можуть гарантувати знищення ШО та запобігання його розповсюдження (вирощування бавовни поки що є експериментальним, тому про застосування інсектицидів та їх ефективність відомо мало, але оскільки комахи знаходяться всередині бруньок і коробочок, скоріше за все хімічні обробки будуть малоефективними); - <i>природні вороги та антагоністи шкідника відсутні або недостатньо здатні придушити шкідника – немає інформації щодо природних ворогів <i>A. grandis</i> в зоні АФР.</i>
Загальна ймовірність	Середня.

розповсюдження ШО в зоні АФР (після укорінення):	Рівень невизначеності – середній*. * оскільки на час проведення АФР немає точної інформації про площі посівів бавовника в зоні АФР та площі насаджень гібіскусу сірійського; мало відомо про застосування інсектицидів та їх ефективність, наявність в зоні АФР природних ворогів ШО.
---	--

Розділ В

Оцінка ймовірних економічних наслідків

Збитки (вплив) від ШО в поточному регіоні поширення:	<i>A. grandis</i> є одним із найважливіших шкідників бавовни в США (Schwartz, 1983; Williams, 1997). З моменту своєї появи в Техасі (США) у 1890-х роках, <i>A. grandis</i> знищив та знизив якість бавовни на суму кілька мільярдів доларів США на площі понад 3 мільйони га. У 1970-х роках виробники бавовни в США щорічно втрачали 200 мільйонів доларів США або більше, а боротьба з цим шкідником коштувала ще 75 мільйонів доларів США щорічно; фактично, майже третина всіх пестицидів, що застосовувалися до сільськогосподарських культур у США в 1970-х роках, була використана для боротьби з бавовниковим довгоносом. Вважається, що <i>A. grandis</i> є найбільш економічно значущим шкідником бавовнику у Сполучених Штатах, втрати врожаю від якого перевищують 8% на рік. Боротьба з цим шкідником збільшує витрати на виробництво бавовни та, які становлять у середньому близько 75 млн доларів США на рік. З часу появи <i>A. grandis</i> у США загальні економічні збитки, пов'язані з втратами врожаю та здійсненням заходів контролю (боротьби), перевищили 15 млрд доларів США (Smith and Harris, 1994). Вплив бавовникового довгоноса на економіку США мав суттєвий вплив, в т. ч. це спричинило втрату тисяч робочих місць та, можливо стимулювали переселення мільйонів афроамериканців з Півдня до міських районів на Півночі в пошуках роботи. Завдяки програмам ліквідації <i>A. grandis</i>, вогнища шкідника було майже повністю знищено на території США. Проте в Південній Америці <i>A. grandis</i> досі завдає значної шкоди посівам бавовника, знищуючи квіткові бруньки та коробочки рослин. Завдяки високій репродуктивній здатності в тропічних районах та ендоефітній поведінці (живуть всередині бутонів, бруньок) на ранніх стадіях розвитку рівень зараження швидко зростає, і якщо не вжити заходів боротьби, збитки можуть призвести до повної втрати врожаю (Martins et al., 2007; Firmino et al., 2013). Також <i>A. grandis</i> впливає на навколишнє середовище внаслідок інтенсивного використання хімічних інсектицидів для боротьби з жуком, що призводить до порушення біологічного балансу та забруднення. Економічний вплив <i>A. grandis</i> у його поточному ареалі є «значним» для видів бавовника. Невизначеність цієї оцінки низька. Для зони АФР економічні, соціальні збитки та вплив на навколишнє середовище, наведені вище також є актуальними, однак мають обмежене територіальне значення (в основному для південної частини зони АФР). У зв'язку з тим, що основні рослини-господарі <i>A. grandis</i> вирощуються в зоні АФР (бавовник – експериментально в південній частині зони АФР, гібіскус – на території всієї зони АФР), а також тим, що зокрема бавовник є стратегічною рослиною для оборонної промисловості потенційні збитки матимуть велике економічне значення.
--	--

Заходи контролю.

Серйозний вплив цього шкідника спонукав Національну бавовняну раду США звернутися до Уряду Сполучених Штатів із проханням посилити дослідження та розробку технологій для сприяння знищенню *A. grandis* (Smith and Harris, 1994). В 1980 році ці дослідження були успішно завершені (проведені на північному сході Північної Кароліни та південній Вірджинії).

Дослідження включали:

- обробку інсектицидами в кінці сезону;
- феромонні пастки для моніторингу популяцій;
- застосування дифлубензуруну за потреби;
- випуск стерильних довгоносиків;
- застосування дефоліантів для знищення місць живлення та розмноження перед знищенням стебел;
- знищення стебел невдовзі після збору врожаю;
- моніторинг інших шкідників (переважно совок) та обробку за потреби (Smith and Harris, 1994).

Викорінення популяцій *A. grandis* вимагає впровадження різних тактик інтегрованої боротьби зі шкідниками на посівах бавовника.

До методів захисту культури, які спрямовані на запобігання зараженню шкідником належать: збір та знищення опалого листя, стебел і коробочок бавовнику (Neves et al., 2013); використання пасток, створених шляхом раннього посіву смуг бавовнику по периметру виробничих полів (для своєчасного виявлення зараження, щоб виробник міг вжити відповідні заходи, що дає змогу зменшити кількість майбутніх поколінь); дотримання належної ширини міжрядь (Paim et al., 2021) та відповідні строки сівби (Santos et al., 2023); належний контроль (знищення) самосіву бавовника.

Інші заходи контролю за даними ЄОЗР можуть включати:

- біотехнологічний контроль: випробовування генетично модифікованого Bt-бавовнику (ще не досягло успіху); використання методу стерильних комах (SIT); використання феромонів (наприклад, агрегаційної феромонної великої приманки) для масового вилову є інструментом, що найбільш часто застосовується для виявлення популяцій бавовникового довгоносика на початку вегетації бавовнику (коли рослини бавовнику не мають репродуктивних органів);
- біологічний контроль: наприклад за допомогою ентомопатогенного гриба *Beauveria bassiana*, паразитоїда *Catolaccus grandis* (Hymenoptera: Pteromalidae);
- хімічний контроль: використання різних пестицидів є найпоширенішою для знищення популяцій шкідника (Torres et al., 2022), часто призначається за часом відповідно до вилову у феромонних пастках та застосовується після того, як 3-5% квіткових бруньок будуть заражені із застосуванням п'яти обробок з інтервалом 5 днів, щоб знищити всіх дорослих особин у міру їх появи;
- використання сортів, менш привабливих для *A. grandis*.

Метод обстеження, схвалений програмою «Спільне обстеження сільськогосподарських шкідливих організмів» (CAPS) від USDA-APHIS.

Комбінація пастки та приманки – це пастка для бавовникових довгоносиків, приманка та інсектицидна смужка. Приманка доступна з терміном дії на два або чотири тижні; однак для обстежень CAPS рекомендує приманку з

	чотиритижневою дією (Schoenholz, 2011). Тип дозатора приманки – пластиковий квадрат. Пастка для <i>A. grandis</i> – це пластикова пастка, що складається з трьох частин: зеленого пластикового корпусу, литого сітчастого конуса, який кріпиться зверху корпусу, та камери для збору комах у верхній частині пастки. Пастки повинні містити інсектицидну смужку для утримання довгоносиків та запобігання хижацтву в пастках. Приманка та інсектицидна смужка розміщуються в камері для збору. Приклад пастки в додатку 3. <u>Період року для обстеження.</u> Довгоносики починають з'являтися, коли середня нічна температура досягає 20-21°C (Smith and Harris, 1994). Для приблизно 90% популяції вихід із місць зимівлі відбувається з квітня до кінця червня-початку липня (Schoenholz, 2011). Вихід може тривати до початку серпня в найпівнічнішій частині ареалу поширення комах (Matthews, 1989). Для виявлення мігруючих популяцій обстеження можна розпочати пізніше в сезоні (серпень-жовтень) (Schoenholz, 2011). <u>Розміщення пасток.</u> Пастки слід розміщувати на верхівці тростини або кілка висотою від 1,2 до 1,5 метра, закопаного (увіткнутого) в землю на таку глибину, щоб він стояв вертикально (Schoenholz, 2011).
Загальна величина збитків (впливу) від ШО в поточному регіоні поширення:	Велика. <i>Рівень невизначеності – низький.</i>
Потенційні збитки (вплив) від ШО в зоні АФР:	Показники щодо виробництва та експорту рослин-господарів ШО в зоні АФР. В зоні АФР в останні роки відновлюють вирощування бавовнику: у 2024-2025 роках засіяно перші експериментальні площі, що становлять близько 5 га в Одеській та Миколаївській областях. Для економічної доцільності планується масштабне збільшення посівів, оскільки культура визнана стратегічною для оборонної промисловості, а фермерам виплачують компенсацію. За інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства, в Україні у 2024 році бавовник висаджували на тестових плантаціях в Одеській області у восьми фермерських господарствах і одній науково-дослідній ділянці Українського інституту експертизи сортів рослин на площі від 0,2 до 0,5 га. З матеріалами наради з питань розвитку бавовництва в Україні, яка відбулася 20 листопада 2025 року відомо, що в Миколаївській області вже є два підприємства, які планували засіяти близько 10 га до 2026 року. На Одещині мали намір засіяти бавовником 20 га. Розглядалась збільшення планової площі посіву до 100 га у разі наявності переробника, який буде готовий забрати першу промислову партію сировини. На Херсонщині поки що висівання бавовнику в перспективі. Другорядна для <i>A. grandis</i> рослина-господар - гібіскус сирійський (<i>Hibiscus syriacus</i>) є популярною декоративною культурою в зоні АФР (Україні). На час проведення цього АФР вирощується як декоративна, садово-паркова рослина в усіх областях зони АФР. Точних статистичних даних про площі посівів бавовника в зоні АФР немає. Також немає інформації про площі насаджень гібіскусу сирійського, але зважаючи на те, що дана рослина популярна декоративна культура, що

реалізується і усіх областях, є припущення що вона вирощується (не промислово) на всій території зони АФР.

Економічний вплив для видів бавовника від *A. grandis* у його поточному ареалі поширення є «значним». Для зони АФР такий вплив безперечно буде, але менший. Економічні, соціальні збитки та вплив на навколишнє середовище, наведені вище для країн-поширення шкідника (зокрема США) також є актуальними, однак мають обмежене територіальне значення (в основному для південної частини зони АФР).

Проникнення й акліматизація *A. grandis* до зони АФР може призвести до зменшення площ посівів бавовнику, запланованих у південних областях з метою розвитку бавовництва в зоні АФР через прямі втрати врожаю, спричинені шкідником й через збільшення виробничих витрат (в т. ч. на захист рослин).

В зоні АФР соціальний вплив буде не значним, оскільки галузь виробництва бавовни є ще не розвинуеною та не має вагомого значення щодо надання робочих місць чи туризму.

В цілому, зважаючи на наявність в зоні АФР основних рослин-господарів *A. grandis* (бавовник – експериментальні посіви в південній частині зони АФР, відродження галузі; гібіскус – вирощується на території всієї зони АФР), а також те, що зокрема бавовник є стратегічною рослиною для оборонної промисловості потенційні збитки матимуть велике економічне значення.

Розповсюдження шкідника в зоні АФР може мати як прямий так і непрямий вплив; очікуваний (потенційний) вплив на рослини-господарі може бути від середнього – до значного (відповідно до Регламенту ЄС № 2016/2031, а також МСФЗ № 11) стосовно наступних пунктів.

1. Втрати врожаю з точки зору врожайності та якості, вплив на прибутки виробників, що виникає внаслідок цього: *економічний вплив A. grandis у його поточному ареалі поширення є «значним» для бавовнику внаслідок втрати врожайності та/або якості волокна.*

2. Витрати на заходи боротьби, та/або втрати через необхідність вирощування рослин-замінників: *часто потрібні цілеспрямовані застосування заходів боротьби (а обробки є дорогі), впровадження сівозміни з культурами, які не є рослинами-господарями.*

3. Вплив на існуючі методи виробництва: *проведення додаткових обстежень виробничих полів, додаткові витрати на підбір потрібних інсектицидів та збільшення кількості їх використання.*

4. Вплив на місцеві рослини, біорізноманіття та екосистемні послуги: *очікується мінімальний вплив на біорізноманіття та рослинність у відкритому ґрунті.*

5. Зміни у витратах виробника або потребах у ресурсах, включаючи витрати на боротьбу та витрати на знищення та стримування: *у випадку виявлення вогнищ A. grandis, буде необхідність знищення уражених рослин, а також може бути заборонено вирощування рослин-господарів, що у випадку програм відродження вирощування бавовнику в південних областях зони АФР може спричинити скорочення, або повну ліквідацію експериментальних посівів цієї культури.*

6. Вплив на внутрішні та експортні ринки, включаючи вплив на доступ до експортних ринків та ймовірність фітосанітарних обмежень, що вводяться торговельними партнерами та/або НОЗР: *на час проведення АФР не*

	очікується будь-який вплив на внутрішні чи експортні ринки, у зв'язку з їх відсутністю (або відсутньою інформацією). 7. Вплив на внутрішню продовольчу безпеку та безпечність харчових продуктів: <i>може бути вплив на оборонну промисловість оскільки бавовник є стратегічною для неї рослиною.</i> 8. Ресурси, необхідні для додаткових досліджень та консультацій: <i>можуть зрости витрати на дослідження та наукові розробки, включно з тими, які необхідні для розробки належної практики управління.</i> 9. Вплив на зайнятість (зниження доходів працівників): <i>не очікується.</i> Ці впливи та витрати в зоні АФР можуть коливатись від незначних до середніх.
Загальна величина потенційних збитків (впливу) від ШО в зоні АФР:	Від середньої до великої. <i>Рівень невизначеності – середній*.</i> <i>*оскільки немає точної інформації про площі посівів бавовника в зоні АФР та його врожайності. Дослідження проводяться та мають перспективи до розвитку в майбутньому. Також немає інформації про площі насаджень гібіскусу сирійського в зоні АФР.</i>
Визначення території в зоні АФР, що може бути під загрозою:	В зоні АФР присутні рослини-господарі шкідливого організму: бавовник в Одеській, Миколаївській областях; гібіскус сирійський на всій території зони АФР. Також, в зоні АФР наявні території з кліматичними умовами, які є сприятливими для розвитку <i>A. grandis</i>. Найбільш сприятливими для розвитку та розповсюдження <i>A. grandis</i> є території Одеської, Миколаївської, Херсонської та Запорізької областей (отже вони можуть бути під загрозою). Висновок зроблено з урахуванням, зокрема, даних щодо наявності рослин-господарів на території зони АФР, у т.ч. в умовах недостатності інформації про площі посівів/насаджень рослин-господарів (бавовнику, гібіскусу сирійського), придатності кліматичних умов та інших факторів, описаних вище.
Загальна оцінка ризику ШО:	За результатами оцінки фітосанітарного ризику, який становить ШО, можна зробити висновок, що за відсутності фітосанітарного контролю, є висока ймовірність його проникнення в зону АФР разом з імпортом насінням, волокном чи коробочками бавовнику, а також саджанцями інших рослин-господарів, зокрема гібіскусу сирійського (<i>Hibiscus syriacus</i>), який є популярною декоративною культурою та вирощується в усій зоні АФР (Україні). Крім того, в зоні АФР дикі мальвові роду <i>Abutilon</i> можуть зазнавати нападу та виступати в ролі резерваторів. Подальше розповсюдження шкідника в зоні АФР може мати економічний вплив від середнього до великого. Вся зона АФР вважається зоною, що знаходиться під загрозою щодо розповсюдження ШО (з високою ймовірністю акліматизації ШО скрізь, де вирощуються рослини-господарі та найвищим ризиком для Одеської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей).
	Головні фактори, які підтверджують високий ризик щодо ШО: - майже вся зона АФР в кліматичному плані придатна для розповсюдження та акліматизації (найбільший ризик для Одеської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей);

	- адаптаційні біологічні особливості: в холодних кліматичних умовах імаго ШО взимку переходять у стан діапаузи; вони ховаються в лісовій підстилці або рослинних рештках та здатні існувати без їжі до весни; - ШО може завдавати економічні збитки від середніх до великих з низькими можливостями для контролю ШО; - ШО шкодить стратегічній для зони АФР культурі (бавовник), які наразі важливі та починають відроджуватись в зоні АФР та має значне економічне значення. Загальна ймовірність: - проникнення ШО в зону АФР – СЕРЕДНЯ; - акліматизації (укорінення) ШО в зоні АФР – СЕРЕДНЯ; - розповсюдження ШО в зоні АФР (після укорінення) СЕРЕДНЯ; - загальних потенційних збитків (впливу) від ШО в зоні АФР – від СЕРЕДЬОЇ до ВИСОКОЇ. Загальний рівень невизначеності щодо вказаних ймовірностей – СЕРЕДНІЙ.
ЗАКЛЮЧНИЙ ВИСНОВОК:	Шкідливий організм – <i>Anthonomus grandis</i> Boheman (бавовниковий довгоносик) відповідає критеріям карантинного шкідливого організму для зони АФР (України). Вид <i>Anthonomus grandis</i> Boheman запропонований для включення до списку А-1 національного Переліку регульованих шкідливих організмів (карантинні організми, відсутні в Україні, розділу «Комахи»).

Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком

Прийнятність ризику.	Відповідно до Регламенту ЄС № 2019/2072 <i>A. grandis</i> входить до переліку регульованих шкідливих організмів Європейського Союзу (Список А1 Карантинні шкідливі організми, відсутні в ЄС). У ЄС, його розглядають як серйозну загрозу, особливо для регіонів, що вирощують бавовник, таких як Греція та Іспанія. Відповідно до Звіту EFSA про категоризацію шкідливого організму – <i>Anthonomus grandis</i>, <i>A. grandis</i> може потрапити до ЄС з насінням або коробочками бавовника, неочищеною бавовною та, ймовірно, на декоративних мальвових. Тому в цьому АФР, крім інших факторів, враховується регулювання щодо даного ШО країнами ЄС. Ризик від ШО (<i>A. grandis</i>) визнано високим (неприйнятним), з урахуванням вимог пункту 3.3 МСФЗ № 11, та на підставі всіх сукупних ризиків, що визначені в процесі АФР усіма висновками щодо: - ймовірності проникнення ШО в зону АФР; - придатності кліматичних умов в зоні АФР для розповсюдження та акліматизації ШО; - економічних збитків (впливу) – від середніх до великих з низькими можливостями для контролю ШО; - завдання шкоди з боку ШО видам сільськогосподарських культур, які важливі в зоні АФР та мають значне економічне значення.
-----------------------------	---

	Для зменшення ризику проникнення ШО в зону АФР та його розповсюдження на великі відстані необхідно застосовувати фітосанітарні заходи.
Фітосанітарні заходи:	Основним шляхом проникнення ШО в зону АФР є перенесення з зараженим насінням, коробочками, волокном бавовника, садивним матеріалом інших рослин-господарів. Відповідно до рекомендацій ЄОЗР країнам-виробникам бавовни потрібно утримуватися від імпорту насіння бавовнику із країн (або штатів США), де розповсюджений бавовниковий довгоносик (територія, вільна від шкідника). Бавовна-сирець (або будь-яка форма необробленої бавовни), що має аналогічне походження, а також відходи: костриця бавовнику, макуха, насіння, дроблене насіння, тара, у якій перевозили бавовник і продукти його переробки, повинні бути знезаражені (профуміговані фосфіном або бромметилом за можливості). Для країн, що не вирощують бавовник, такі запобіжні заходи не є необхідними. Імпортний садивний матеріал та товари рослин-господарів ШО повинні відповідати вимогам відповідного законодавства (зокрема статті 36 Закону України «Про карантин рослин», статті 59 Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» від 17.12.2024 № 4147-IX (набрання чинності – 17.01.2028) та сертифікації, таким як вимоги щодо фітосанітарних сертифікатів. <i>Довідка.</i> <i>Імаго бавовникового довгоносика може перебувати у стані діапаузи в рефрижераторних вантажах або у вигляді особин, що живляться чи розвиваються в будь-якому придатному рослинному матеріалі рослин-господарів. Обробка фосфіном може бути придатною для боротьби з бавовняним довгоносиком у вантажах (EPPO 2021), тому вантажі, оброблені таким чином, слід вважати такими, що становлять менший ризик.</i>
Фітосанітарні заходи у вогнищі ШО:	- заборона вивезення сировини, насіння бавовника, необробленої бавовни (сирець), відходів бавовни, плодів бавовнику, а також садивного матеріалу інших рослин-господарів із зони зараження без проведення перевірки та лабораторної діагностики; - забезпечення походження насіння та садивного матеріалу рослин-господарів з районів (країн), вільних від ШО; - ретельне очищення та перевірка обладнання для збирання або переробки бавовни (комбайни, причепа), яке використовувалось в зонах зараження; - після виявлення ШО негайна обробка інсектицидами всіх рослин-господарів (хоча, внаслідок того що ШО веде прихований спосіб життя, це може бути неефективним); - після збору урожаю, видалення, подрібнення та заорювання стебел бавовнику та інших решток (stalk destruction) до певної дати (наприклад, до 1 лютого), щоб позбавити довгоносика місць для зимівлі; - видалення та знищення (шляхом спалювання або глибокого захоронення) усіх рослин-господарів, що можуть бути резерваторами ШО; - заборона вирощувати рослини-господарі в зоні зараження протягом періоду, що відповідає одному життєвому циклу імаго ШО, з урахуванням біологічних особливостей (здатність ШО впадати у діапаузу); - запровадження карантинного режиму, за умови включення ШО до Переліку

	регульованих шкідливих організмів та виявлення ШО в процесі обстежень/моніторингу посівів рослин-господарів; - обстеження/моніторинг слід проводити протягом наступного вегетаційного періоду (з використанням феромонних пасток).
Відібрані фітосанітарні заходи.	Регулювання: за умови включення ШО до Переліку регульованих шкідливих організмів, та виявлення ШО при обстеженні/фітосанітарному моніторингу - запровадження карантинного режиму. Контроль насіння, коробочок, волокна бавовника, садивного матеріалу інших рослин-господарів: обов'язкова перевірка партій зазначених товарів на наявність фітосанітарного сертифікату та відсутність ШО (шляхом лабораторної діагностики). Лабораторна діагностика: морфологічна ідентифікація ШО. Обстеження/фітосанітарний моніторинг посівів рослин-господарів: проведення регулярних оглядів посівів рослин-господарів із застосуванням феромонних пасток; період обстежень повинен збігатись з періодами (фазами росту) розвитку рослин-господарів: утворення бутонів, цвітіння, формування та дозрівання коробочок (слід врахувати досвід США та звертати увагу на те, що довгоносики починають з'являтися, коли середня нічна температура досягає 20-21°C (Сміт і Гарріс, 1994), вихід із місць зимівлі відбувається з квітня до кінця червня/початку липня (Шенхольц, 2011), у найпівнічнішій частині ареалу комах період відродження може тривати аж до початку серпня (Matthews, 1989); для моніторингу мігруючих популяцій обстеження можна розпочинати пізніше в сезоні (серпень-жовтень). Вимоги до експорту: при вивезенні продукції з зони АФР забезпечення виконання вимог фітосанітарного законодавства (протоколів) країн-партнерів в міжнародній торгівлі, зокрема тих, що вимагають підтвердження відсутності ШО в місцях вирощування. Профілактика: використання лише здорового (перевіреного) насіння і садивного матеріалу рослин-господарів, знищення навколо бавовникових полів бур'янів-резерваторів ШО (родини Мальвові), проведення інформаційних кампаній щодо безпеки проникнення й розповсюдження ШО.

Додатки

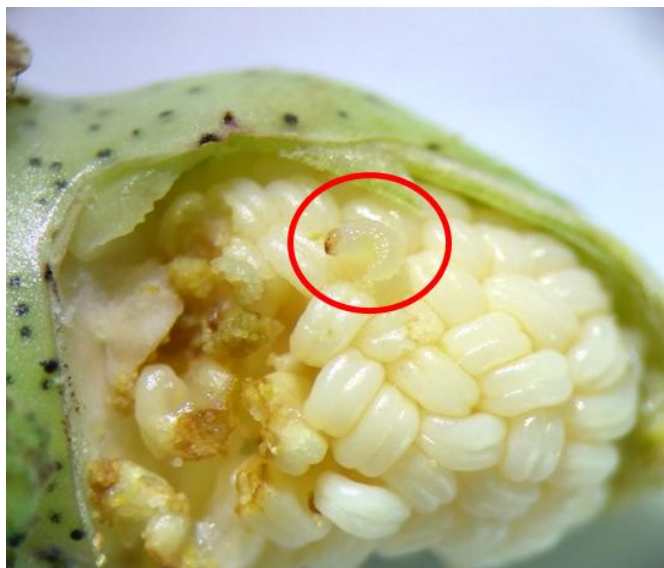
Додаток 1

Ознаки пошкодження *Anthonomus grandis*

1.1.

1.2.

1.3.

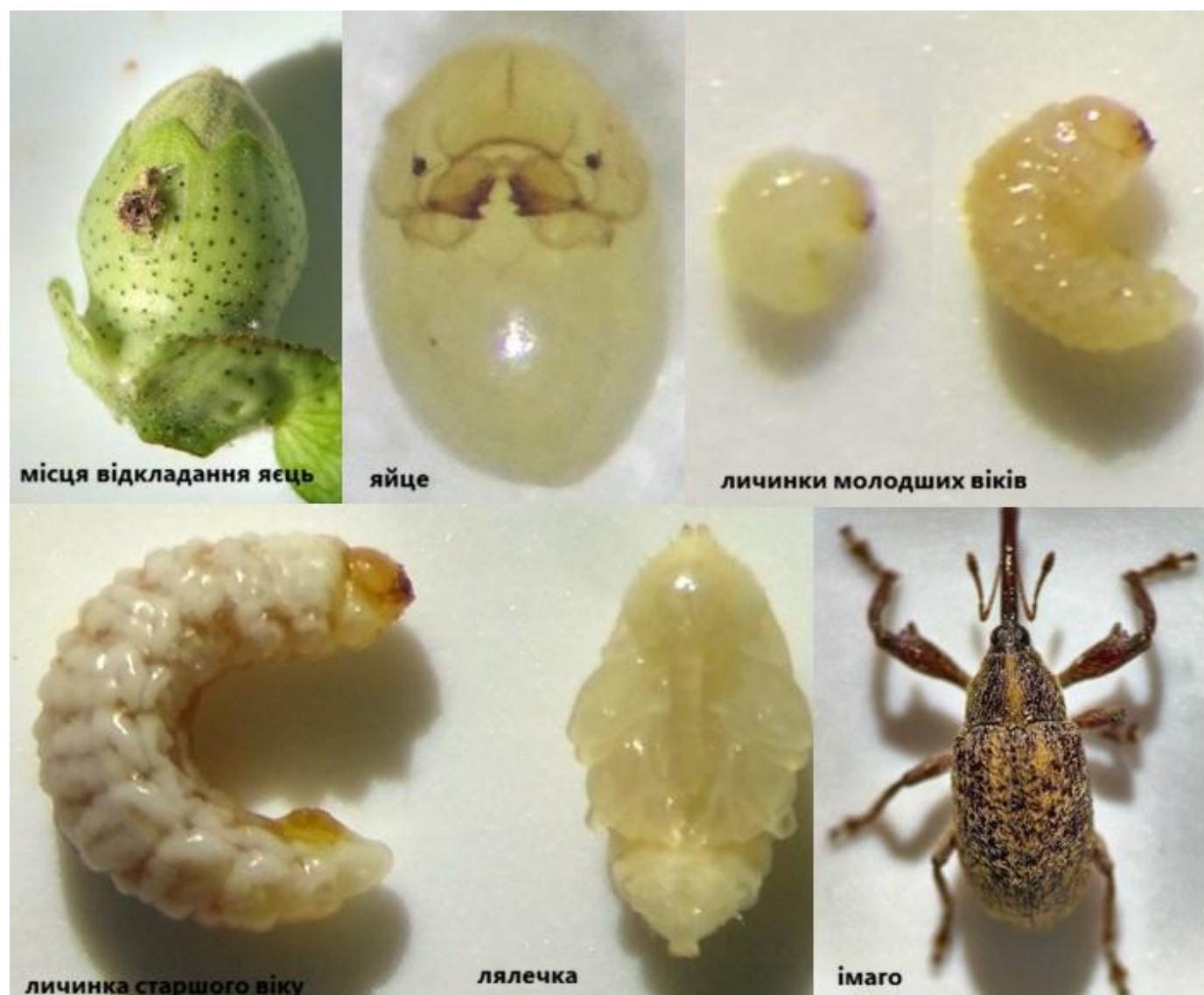
1.4.

1.5.

1.1. Доросла особина *A. grandis* на поверхні бруньки; 1.2. Ознаки пошкодження бруньки, пов'язані з живленням імаго та відкладанням яєць (1.3.); 1.4. Молода личинка всередині квіткової бруньки; 1.5. Личинки старших віків всередині коробочок наприкінці збору врожаю (зверніть увагу на велику кількість особин, здатних розвиватися в одній коробочці)
(Джерело: <https://revistacultivar.com/articles/joint-management-of-cotton-boll-weevil>)

Морфологічні ознаки *Anthonomus grandis*.

2.1. Стадії розвитку *A. grandis* (Джерело: <https://revistacultivar.com/articles/joint-management-of-cotton-boll-weevil>)

2.2.

2.2. Доросла особина *A. grandis* – загальний вигляд (Джерело: <https://gd.eppo.int/taxon/ANTHGR/photos>, F. Benci - Boll Weevil Research Laboratory, USA)

2.3.

2.3. Шипи на внутрішній стороні стегна імаго *A. grandis* (Джерело: <https://www.sciencephoto.com/media/677180/view/cotton-boll-weevil>)

5411196

5411195

2.3.

2.4.

Доросла особина *A. grandis*: 2.3. (вигляд з боку); 2.4. (вигляд зверху) (Джерело: <https://www.invasive.org/browse/subthumb.cfm?sub=2438>, Anyi Mazo-Vargas, University of Puerto Rico)

Додаток 3

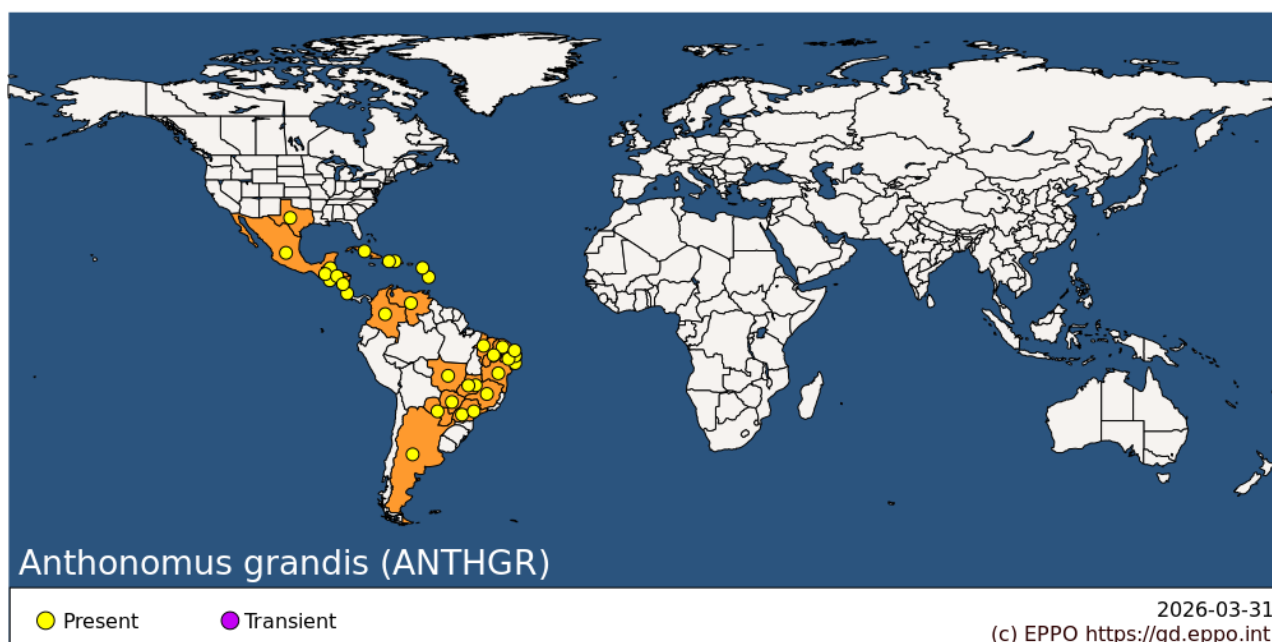
Приклад феромонної пастки, що застосовується в США для моніторингу та масового відлову імаго *A. grandis* (Джерело: <https://www.chemtica.com/site/?p=2701>)

Пастки на *A. grandis* біля бавовникового поля (США)

(Джерело: <https://www.georgiaencyclopedia.org/articles/business-economy/boll-weevil/m-3250/>)

Додаток 4

Мапа поширення *Anthonomus grandis* в світі.

Додаток 5

Рослини-господарі *Anthonomus grandis* та інформація про їхню наявність в Україні.

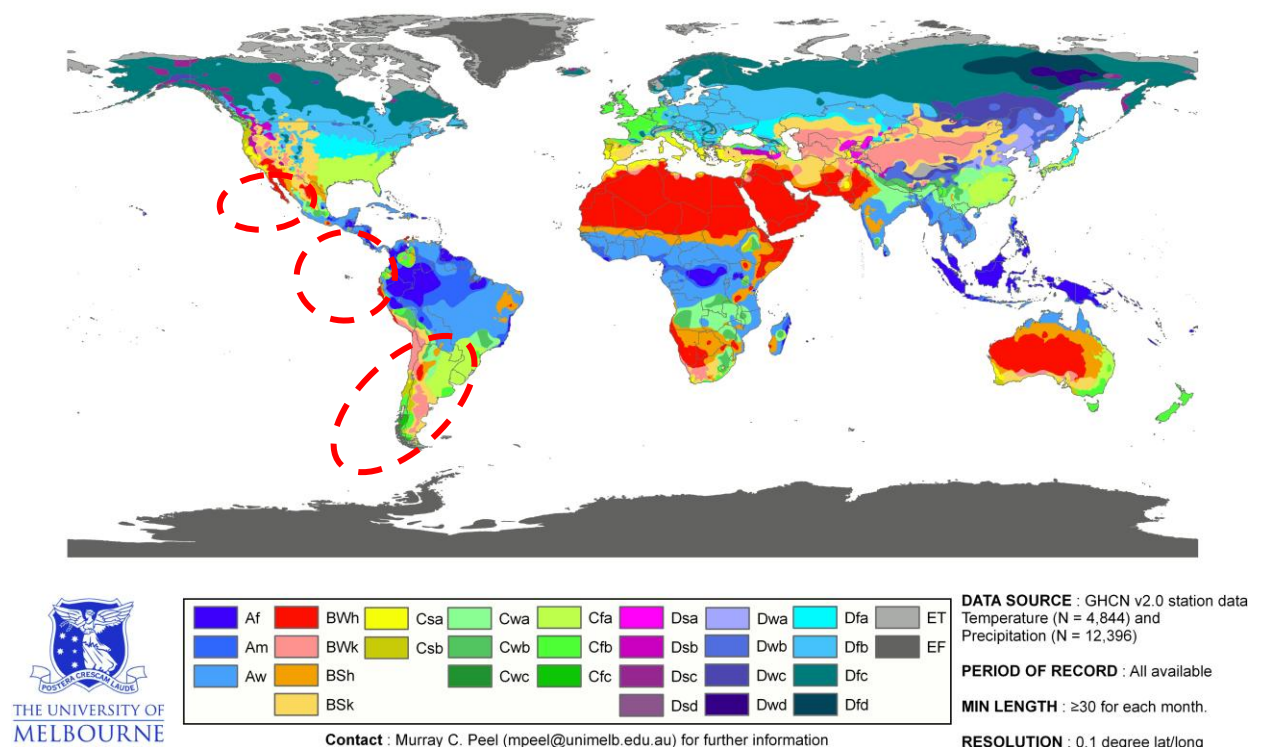
Назва		Інформація про наявність рослин-господарів в Україні
наукова	українська	
<i>Abutilon</i>	Абутилон	<i>A. darvinii</i> (абутилон Дарвіна або кімнатний клен) - популярна кімнатна та оранжерейна рослина; <i>A. theophrasti</i> (абутилон Теофраста або канатник) - бур'ян, що росте переважно в лісостеповій та степовій частині України (на неугіддях, вздовж доріг, в садах, городах, с/г посівах); <i>A. thompsonii</i> (абутилон розписний або кімнатний клен) - декоративна рослина як кімнатна, так і для відкритого ґрунту; <i>A. vitifolium</i> (абутилон виноградолистий (блакитний)) - декоративна рослина (чагарник) відкритого ґрунту.
<i>Cienfuegosia drummondii</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Cienfuegosia rosei</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium arboreum</i>	Бавовник деревовидний	Невідомо
<i>Gossypium aridum</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium barbadense</i>	Бавовник барбадоський	Невідомо
<i>Gossypium davidsonii</i>	Бавовник Девідсона	Невідомо
<i>Gossypium harknessii</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium herbaceum</i>	Бавовник трав'янистий	Невідомо
<i>Gossypium hirsutum</i>	Бавовник звичайний	Південь України (є багато інформації (статті, доповіді) про успішні наукові дослідження

		бавовнику та експериментальні посіви в Миколаївській, Одеській областях).
<i>Gossypium laxum</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium lobatum</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium sp.</i>	Рід Бавовник	Південь України (є достатньо інформації про наукові дослідження бавовнику та експериментальні посіви в Миколаївській, Одеській областях)
<i>Gossypium thurberi</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Gossypium turneri</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Hampea nutricia</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Hampea rovirosae</i>	Невідомо	Невідомо
<i>Hibiscus syriacus</i>	Гібіскус сирійський	Вирощується як декоративна, садово-паркова рослина в усіх областях України. Основні насадження зосереджені в розсадниках (масово вирощується для продажу як декоративна рослина для ландшафтного дизайну), ботанічних садах, присадибних ділянках та в озелененні міст (особливо в південних регіонах).

Додаток 6

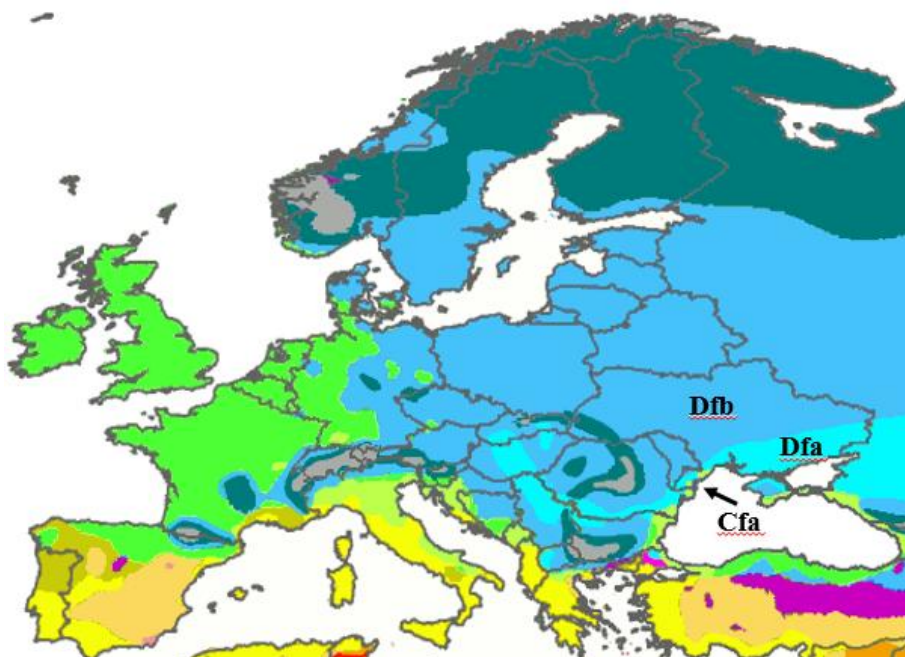
Мапи кліматичних типів Кеппена-Гейгера

World map of Köppen-Geiger climate classification

1. Світова мапа кліматичних типів Кеппена-Гейгера від Peel et al. (2007)

Пунктиром позначені зони з аналогічними типами клімату, деяких країн де поширений *A. grandis*
(джерело: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:World_K%C3%B6ppen_Map.png)

2. Європейська мапа кліматичних типів Кеппена-Гейгера від Peel et al. (2007)

Розшифровка аббревіатури типів клімату наявних в зоні АФР:

Cfa – помірний, без сухого сезону, спекотне літо; **Dfa** – континентальний, без сухого сезону, спекотне літо; **Dfb** – континентальний, без сухого сезону, тепле літо.

Джерела.

Друковані джерела:

1. Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. Определитель высших растений Украины: 1 изд., Киев: Наук. Думка, 1987. – 548 с., 2 изд. стереот. Киев: Фитосоциоцентр, 1999. – 548 с.
2. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Роль бавовнику та інших технічних культур для сільськогосподарського виробництва в умовах зміни клімату», 5 жовтня 2025 року Одеса, Україна.

Інтернет-джерела:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12#Text>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-IX#Text>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-12#Text>
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_098#Text
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3645-20#Text>
https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/254967.html
https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2019/2072/oj
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R2031#ntr20-L_2016317EN.01000401-E0020
 МСФЗ № 2 <https://www.ippc.int/en/publications/592/>
 МСФЗ № 11 <https://www.ippc.int/en/publications/639/>
 МСФЗ № 21 <https://www.ippc.int/en/publications/601/>
 EPPO Standard PP 5/3(5)
https://www.eppo.int/media/uploaded_images/RESOURCES/eppo_standards/pm5/pm5-03-05-en.pdf
<https://gd.eppo.int/taxon/ANTHGR>
<https://www.invasive.org/browse/subthumb.cfm?sub=2438>
<https://revistacultivar.com/articles/joint-management-of-cotton-boll-weevil>
<https://www.insectimages.org/search?q=Anthonomus%20grandis>
<https://approvedmethods.ceris.purdue.edu/sheet/1059>

<https://caps.ceris.purdue.edu/wp-content/uploads/2025/07/Anthonomus-grandis-cotton-manual-reference.pdf>

<https://yug.today/rezultaty-eksperymentu-chy-ie-perspektyvy-vyroshchuvannia-bavovnyka-na-pivdni-odeshchyny/>

<https://www.mdpi.com/2075-4450/14/7/582>

<https://www.smithsonianmag.com/history/agricultural-pest-honored-herald-prosperity-enterprise-alabama-180963506/>

<https://www.georgiaencyclopedia.org/articles/business-economy/boll-weevil/m-3250/>

https://www.planthealthaustralia.com.au/wp-content/uploads/2024/02/Boll_weevil_CP_FullDraft_2021.pdf

<https://www.mafes.msstate.edu/publications/technical-bulletins/tb0228.pdf>

<https://www.sciencephoto.com/media/677180/view/cotton-boll-weevil>

Звіт розглянуто й схвалено на засіданні робочої групи 15.09.2026 членами робочої групи, у складі згідно з додатком до наказу Держпродспоживслужби від 04.12.2025 № 1210 «Про створення робочої групи».
